

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 9ης Απριλίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Αρχές του δικαίου της Ένωσης – Άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ – Αρχή της καλόπιστης συνεργασίας – Δικονομική αυτονομία – Αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας – Αρχή της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου – Εθνική νομοθεσία προβλέπουσα έκτακτο ένδικο μέσο το οποίο καθιστά δυνατή την επανάληψη της διαδικασίας σε πολιτική δίκη που έχει περατωθεί με τελεσίδικη απόφαση – Λόγοι – Μεταγενέστερη απόφαση Συνταγματικού Δικαστηρίου με την οποία κρίνεται αντίθετη προς το Σύνταγμα διάταξη του εθνικού δικαίου βάσει της οποίας εκδόθηκε η τελεσίδικη απόφαση – Στέρηση της δυνατότητας διενέργειας διαδικαστικών πράξεων, κατά παράβαση του νόμου – Διασταλτική εφαρμογή του εν λόγω ενδίκου μέσου – Προβαλλόμενη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης συναγόμενη από μεταγενέστερη απόφαση του Δικαστηρίου, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης – Οδηγία 93/13/ΕΟΚ – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Ερήμην απόφαση – Παράλειψη αυτεπάγγελτης εξέτασης του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών»

Στην υπόθεση C-582/21,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Sąd Okręgowy Warszawa-Praga (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας-Praga, Πολωνία) με απόφαση της 31ης Αυγούστου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Σεπτεμβρίου 2021, στο πλαίσιο της δίκης

FY

κατά

Profi Credit Polska S.A. w Bielsku Białej,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Κ. Lenaerts, Πρόεδρο, L. Bay Larsen, Αντιπρόεδρο, A. Arabadjiev, A. Prechal, K. Jürimäe, F. Biltgen, N. Piçarra και O. Spineanu-Matei (εισηγήτρια), προέδρους τμημάτων, S. Rodin, P. G. Xuereb, I. Ziemele, J. Passer και Δ. Γρατσία, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Αιμιλίου

γραμματέας: M. Siekierzyńska, διοικητική υπάλληλος,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 24ης Ιανουαρίου 2023,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna και την S. Żyrek,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον N. Ruiz García, την A. Szymtkowska και τον P. Van Nuffel,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2023,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 3, και του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, καθώς και των αρχών της ισοδυναμίας και της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου.
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της FY και της Profi Credit Polska S.A w Bielsku Białej (στο εξής: Profi Credit Polska), με αντικείμενο ποσά οφειλόμενα από την FY σε εκτέλεση σύμβασης καταναλωτικού δανείου.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Η εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29), έχει ως εξής:

«[εκτιμώντας] ότι οι δικαστικές αρχές και τα διοικητικά όργανα πρέπει να διαθέτουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα ώστε να θέτουν τέρμα στην εφαρμογή των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται με τους καταναλωτές».

- 4 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προβλέπει τα εξής:

«Ρήτρα σύμβασης που δεν απετέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, θεωρείται καταχρηστική όταν παρά την απαίτηση καλής πίστης, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών, τα απορρέοντα από τη σύμβαση.»

- 5 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν

δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»

- 6 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.»

Το πολωνικό δίκαιο

Το πολωνικό Σύνταγμα

- 7 Το άρθρο 188, σημείο 1, του Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Συντάγματος της Δημοκρατίας της Πολωνίας, στο εξής: πολωνικό Σύνταγμα) προβλέπει ότι το Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικό Δικαστήριο, Πολωνία) αποφαινεται επί της συνταγματικότητας των νόμων, μεταξύ άλλων.
- 8 Το άρθρο 190, παράγραφοι 1 έως 4, του πολωνικού Συντάγματος ορίζει τα εξής:

«1. Οι αποφάσεις του Trybunał Konstytucyjny [(Συνταγματικού Δικαστηρίου)] είναι δεσμευτικές erga omnes και αμετάκλητες.

2. Οι αποφάσεις του Trybunał Konstytucyjny [(Συνταγματικού Δικαστηρίου)] για τα θέματα που απαριθμούνται στο άρθρο 188 δημοσιεύονται αμελλητί στο επίσημο έντυπο στο οποίο δημοσιεύθηκε η κανονιστική πράξη. Εάν η πράξη δεν έχει δημοσιευθεί, η απόφαση δημοσιεύεται στην *Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας της Πολωνίας* “Monitor Polski”.

3. Η απόφαση του Trybunał Konstytucyjny [(Συνταγματικού Δικαστηρίου)] παράγει αποτελέσματα από την ημερομηνία της δημοσίευσής της, αλλά το Trybunał Konstytucyjny [(Συνταγματικό Δικαστήριο)] δύναται να ορίσει άλλη ημερομηνία μετά την παρέλευση της οποίας η κανονιστική πράξη παύει να έχει δεσμευτική ισχύ. [...]

4. Εάν, με απόφασή του, το Trybunał Konstytucyjny [(Συνταγματικό Δικαστήριο)] κρίνει ως αντίθετο προς το Σύνταγμα, προς διεθνή συνθήκη ή προς διάταξη νόμου κανόνα δικαίου δυνάμει του οποίου εκδόθηκε δικαστική απόφαση με ισχύ δεδικασμένου, απρόσβλητη διοικητική πράξη ή άλλη απόφαση, ιδρύεται λόγος επανάληψης της διαδικασίας, ακύρωσης της διοικητικής πράξης ή εξαφάνισης της άλλης απόφασης, κατ’ εφαρμογή των αρχών και της διαδικασίας που προβλέπουν οι οικείες διατάξεις.»

Ο κώδικας πολιτικής δικονομίας

- 9 Το άρθρο 399, παράγραφος 1, του *ustawa – Kodeks postępowania cywilnego* (νόμου περί κώδικα πολιτικής δικονομίας), της 17ης Νοεμβρίου 1964 (Dz. U. 1964, αριθ. 43, θέση 296), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης (στο εξής: κώδικας πολιτικής δικονομίας), προβλέπει τα εξής:
- «Στις περιπτώσεις που προβλέπονται στο κεφάλαιο αυτό, μπορεί να ζητηθεί επανάληψη της διαδικασίας η οποία περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση.»
- 10 Κατά το άρθρο 401, σημείο 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, η επανάληψη της διαδικασίας λόγω ακυρότητας μπορεί να ζητηθεί «αν ένας διάδικος [...] στερήθηκε τη δυνατότητα διενέργειας ορισμένης διαδικαστικής πράξης, κατά παράβαση του νόμου· ωστόσο, αίτηση επανάληψης της διαδικασίας δεν μπορεί να υποβληθεί αν η αδυναμία του διαδίκου να ενεργήσει έπαυσε προτού η απόφαση καταστεί τελεσίδικη ή αν η έλλειψη εκπροσώπησης προβλήθηκε κατ' ένσταση ή αν ο διάδικος ενέκρινε τα [προγενέστερα] στάδια της διαδικασίας».
- 11 Το άρθρο 401¹, παράγραφος 1, του κώδικα πολιτικής δικονομίας ορίζει τα εξής:
- «Επανάληψη της διαδικασίας μπορεί επίσης να ζητηθεί αν το *Trybunał Konstytucyjny* [(Συνταγματικό Δικαστήριο)] κρίνει ότι η κανονιστική πράξη βάσει της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη δικαστική απόφαση είναι αντίθετη προς το Σύνταγμα, προς κυρωθείσα διεθνή συνθήκη ή προς διάταξη νόμου.»
- 12 Το άρθρο 407, παράγραφοι 1 και 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας προβλέπει τα εξής:
- «1. Η αίτηση επανάληψης της διαδικασίας υποβάλλεται εντός τριμήνου· η προθεσμία αυτή αρχίζει από την ημερομηνία κατά την οποία ο διάδικος έλαβε γνώση του λόγου επανάληψης και, όταν ο λόγος αυτός συνίσταται στη στέρηση της δυνατότητας του διαδίκου να διενεργήσει διαδικαστική πράξη ή στην έλλειψη δέουσας εκπροσώπησης, από την ημερομηνία κατά την οποία ο διάδικος, το όργανο ή ο νόμιμος εκπρόσωπός του έλαβε γνώση της δικαστικής απόφασης.
2. Στην περίπτωση του άρθρου 401¹, η αίτηση επανάληψης της διαδικασίας ασκείται εντός τριμήνου από την ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση του *Trybunał Konstytucyjny* [(Συνταγματικού Δικαστηρίου)] αρχίζει να παράγει αποτελέσματα. Εάν, κατά την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης του *Trybunał Konstytucyjny* [(Συνταγματικού Δικαστηρίου)], η απόφαση για την οποία γίνεται λόγος στο άρθρο 401¹ δεν έχει ακόμη τελεσιδικήσει λόγω άσκησης ένδικου μέσου το οποίο απορρίφθηκε στη συνέχεια, η ως άνω προθεσμία αρχίζει από την ημερομηνία επίδοσης της απορριπτικής απόφασης και, σε περίπτωση δημοσίευσής της σε δημόσια συνεδρίαση, από την ημερομηνία δημοσίευσής της εν λόγω απόφασης.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 13 Στις 16 Ιουνίου 2015 η FY συνήψε με μια πιστωτική επιχείρηση, την *Profi Credit Polska*, σύμβαση καταναλωτικής πίστης για ποσό 4 000 πολωνικών ζλότι (PLN) (περίπου 920 ευρώ). Η σύμβαση αυτή προέβλεπε ότι το συνολικό ποσό που όφειλε η FY ανερχόταν σε 13 104 PLN (περίπου 3 020 ευρώ) και ήταν εξοφλητέο σε 48 μηνιαίες δόσεις των 273 PLN (περίπου 63 ευρώ).
- 14 Κατά τη σύναψη της εν λόγω σύμβασης, η FY εξέδωσε γραμμάτιο εις διαταγήν εν λευκώ, το οποίο συμπληρώθηκε μεταγενέστερα από την *Profi Credit Polska* με το ποσό των 8 170,11 PLN (περίπου 1 880 ευρώ) και με ημερομηνία πληρωμής.

- 15 Στις 30 Οκτωβρίου 2017 η Profi Credit Polska άσκησε ενώπιον του Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi – Południe (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου Βαρσοβίας Praga – νότιος τομέας, Πολωνία, στο εξής: πρωτοβάθμιο δικαστήριο) αγωγή με αίτημα την καταβολή του ποσού των 8 170,11 PLN, πλέον συμβατικών τόκων. Στο δικόγραφο της αγωγής επισυνάφθηκαν μόνον το εν λόγω γραμμάτιο εις διαταγήν και η επίδοση της καταγγελίας της επίμαχης στην κύρια δίκη σύμβασης δανείου, στην οποία γινόταν λόγος για υπολειπόμενο προς εξόφληση ποσό της πιστώσεως ύψους 6 779 PLN (περίπου 1 560 ευρώ), και για συνολικό ποσό ληξιπρόθεσμων οφειλών ύψους 8 170,11 PLN.
- 16 Στις 17 Απριλίου 2018 το πρωτοβάθμιο δικαστήριο εξέδωσε ερήμην απόφαση (στο εξής: ερήμην απόφαση), η οποία κηρύχθηκε προσωρινά εκτελεστή και με την οποία η FY υποχρεώθηκε να καταβάλει στην Profi Credit Polska το ποσό των 8 170,11 PLN, πλέον νομίμων τόκων υπερημερίας, ενώ απορρίφθηκε το αίτημα σχετικά με τους συμβατικούς τόκους.
- 17 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η ως άνω απόφαση στηριζόταν αποκλειστικώς στο γραμμάτιο εις διαταγήν που είχε υπογράψει η FY και στα διαλαμβανόμενα στο δικόγραφο της αγωγής της Profi Credit Polska. Η τελευταία δεν προσκόμισε την επίμαχη στην κύρια δίκη σύμβαση δανείου και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δεν της ζήτησε να την υποβάλει.
- 18 Η FY δεν άσκησε ανακοπή κατά της ερήμην εκδοθείσας αποφάσεως, η οποία κατέστη τελεσίδικη κατά τη λήξη της προβλεπόμενης προς τούτο προθεσμίας δύο εβδομάδων.
- 19 Στις 25 Ιουνίου 2019 η FY υπέβαλε ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου αίτηση για την επανάληψη της διαδικασίας που είχε περατωθεί με την έκδοση της ερήμην αποφάσεως. Η FY στηρίξε το ως άνω αίτημα στο άρθρο 401, σημείο 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, θεωρώντας ότι το εν λόγω δικαστήριο είχε ερμηνεύσει εσφαλμένως την οδηγία 93/13 και, ως εκ τούτου, της είχε στερήσει, κατά παράβαση του νόμου, τη δυνατότητα να διενεργήσει διαδικαστική πράξη, κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως. Ειδικότερα, η FY προσήψε στο εν λόγω δικαστήριο ότι δέχθηκε το αίτημα της Profi Credit Polska βάσει του γραμματίου εις διαταγήν που η ίδια είχε εκδώσει, χωρίς να εξετάσει τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών της σύμβασης δανείου που αυτή είχε συνάψει με την Profi Credit Polska, ιδίως όσον αφορά το κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων. Συναφώς, η FY επικαλέστηκε, μεταξύ άλλων, την απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, στο εξής: απόφαση Profi Credit Polska I, EU:C:2018:711). Η Profi Credit Polska ζήτησε την απόρριψη της αιτήσεως επανάληψης της διαδικασίας, με την αιτιολογία ότι είχε υποβληθεί μετά τη λήξη της προς τούτο προβλεπόμενης προθεσμίας. Επικαλέστηκε επίσης το γεγονός ότι η FY, η οποία γνώριζε το περιεχόμενο της ερήμην αποφάσεως, δεν είχε ασκήσει ανακοπή κατ' αυτής.
- 20 Με διάταξη της 27ης Αυγούστου 2020, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απέρριψε την αίτηση επανάληψης της διαδικασίας ως υποβληθείσα εκπροθέσμως και, επιπλέον, επισήμανε ότι η αίτηση αυτή δεν στηριζόταν σε νόμιμο λόγο.
- 21 Η FY άσκησε έφεση κατά της ανωτέρω απορριπτικής διατάξεως ενώπιον του Sąd Okręgowy Warszawa-Praga (περιφερειακού δικαστηρίου Βαρσοβίας-Praga, Πολωνία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, προσάπτοντας, μεταξύ άλλων, στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο ότι δεν έλαβε υπόψη το δίκαιο της Ένωσης και τη νομολογία του Δικαστηρίου, ιδίως την υποχρέωση των εθνικών δικαστηρίων να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών σύμβασης συναφθείσας με καταναλωτή.

- 22 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, αφού το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δεν εξέτασε την επίμαχη στην κύρια δίκη σύμβαση δανείου ούτε, ως εκ τούτου, τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών που αυτή περιείχε, είναι πιθανό η ερήμην απόφαση να αντιβαίνει στα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 93/13, όπως αυτά έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο, μεταξύ άλλων με την απόφαση Profi Credit Polska I.
- 23 Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται μήπως το δίκαιο της Ένωσης τού επιβάλλει να δεχθεί την αίτηση επανάλληψης της διαδικασίας που υπέβαλε η FY, ανεξαρτήτως του ότι η FY δεν άσκησε ανακοπή κατά της ερήμην εκδοθείσας αποφάσεως.
- 24 Συναφώς, αφενός, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει τη σημασία της αρχής του δεδουλευμένου καθώς και το ότι οι τελεσίδικες αποφάσεις δεν μπορούν να ανατραπούν, μνημονεύει ότι στο πολωνικό δίκαιο δεν υπάρχει διάταξη η οποία να προβλέπει ρητώς ότι η απόφαση του Δικαστηρίου συνιστά λόγο επανάλληψης της διαδικασίας και επισημαίνει ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια γενική υποχρέωση επανάλληψης των διαδικασιών στις οποίες έχουν εκδοθεί αποφάσεις που έχουν αποκτήσει ισχύ δεδουλευμένου, προκειμένου να ληφθεί υπόψη απόφαση του Δικαστηρίου σχετική με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης.
- 25 Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται μήπως οι αρχές της ισοδυναμίας και της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου τού επιβάλλουν να ερμηνεύσει τις σχετικές διατάξεις του πολωνικού δικαίου κατά τρόπον ώστε να είναι δυνατή η επανάλληψη της διαδικασίας στην υπόθεση της κύριας δίκης. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο αναφέρεται σε δύο διατάξεις του κώδικα πολιτικής δικονομίας.
- 26 Πρώτον, το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει το άρθρο 401¹ του κώδικα πολιτικής δικονομίας, το οποίο καθιστά δυνατή την επανάλληψη της διαδικασίας που κατέληξε σε τελεσίδικη απόφαση, κατόπιν της έκδοσης αποφάσεως του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου) με την οποία διαπιστώθηκε η αντισυνταγματικότητα της διάταξης του εθνικού δικαίου βάσει της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω τελεσίδικη απόφαση. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται μήπως η αρχή της ισοδυναμίας τού επιβάλλει την κατ' αναλογίαν εφαρμογή της ανωτέρω διατάξεως σε περίπτωση κατά την οποία, αφότου μια απόφαση εθνικού δικαστηρίου αποκτήσει ισχύ δεδουλευμένου, διαπιστώνεται, βάσει αποφάσεως του Δικαστηρίου, ότι η διάταξη του εθνικού δικαίου στην οποία στηρίχθηκε η απόφαση του εθνικού δικαστηρίου δεν συμβιβάζεται με το δίκαιο της Ένωσης.
- 27 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει το άρθρο 401, σημείο 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, το οποίο καθιστά δυνατή την επανάλληψη της διαδικασίας που κατέληξε σε τελεσίδικη απόφαση όταν ένας διάδικος έχει στερηθεί τη δυνατότητα να διενεργήσει ορισμένη διαδικαστική πράξη, κατά παράβαση του νόμου. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η αρχή της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου επιβάλλει μια ερμηνεία της ανωτέρω διατάξεως υπό την έννοια ότι καταλαμβάνει και τις περιπτώσεις παράλειψης αυτεπάγγελτης εξέτασης από το εθνικό δικαστήριο, το οποίο εξέδωσε ερήμην απόφαση επί αγωγής επαγγελματία βάσει συμβάσεως συναφθείσας με καταναλωτή, του αν τυχόν η εν λόγω σύμβαση περιέχει καταχρηστικές ρήτρες, κατά παράβαση της οδηγίας 93/13. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι οι προϋποθέσεις άσκησης του δικαιώματος ανακοπής κατά της ερήμην αποφάσεως είναι σε γενικές γραμμές παρόμοιες με εκείνες που αφορούν το δικαίωμα άσκησης ανακοπής κατά διαταγής πληρωμής, ως προς τις οποίες το Δικαστήριο έκρινε, με την απόφαση Profi Credit Polska I, ότι, λόγω του ιδιαίτερα περιοριστικού χαρακτήρα τους, ενέχουν

τον μη αμελητέο κίνδυνο να μην ασκήσει ο ενδιαφερόμενος καταναλωτής το δικαίωμα αυτό και, ως εκ τούτου, δεν καθιστούν δυνατό να διασφαλιστεί η τήρηση των δικαιωμάτων που οι καταναλωτές αντλούν από την εν λόγω οδηγία.

28 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sąd Okręgowy Warszawa-Praga (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας-Praga) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Έχουν τα άρθρα 4, παράγραφος 3, και 19, παράγραφος 1, [ΣΕΕ], ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της [...] αρχής της ισοδυναμίας, την έννοια ότι απόφαση του [Δικαστηρίου] για την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, η οποία εκδόθηκε δυνάμει του άρθρου 267, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, αποτελεί λόγο επανάληψης της διαδικασίας σε πολιτική δίκη η οποία περατώθηκε με την έκδοση προγενέστερης τελεσίδικης απόφασης, εφόσον διάταξη της εθνικής νομοθεσίας, όπως το άρθρο 401¹ του κώδικα πολιτικής δικονομίας, καθιστά δυνατή την επανάληψη της διαδικασίας σε περίπτωση τελεσίδικης απόφασης που στηρίχθηκε σε διάταξη [του εθνικού δικαίου] η οποία κρίθηκε, με απόφαση του Trybunał Konstytucyjny [(Συνταγματικού Δικαστηρίου)], ως αντίθετη προς κανόνα δικαίου υπέρτερης τυπικής ισχύος;
- 2) Επιβάλλει η αρχή της σύμφωνης με το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου, που απορρέει από το άρθρο 4, παράγραφος 3, [ΣΕΕ] [...], τη διασταλτική ερμηνεία διάταξης του εθνικού δικαίου, όπως το άρθρο 401, σημείο 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, κατά τρόπο ώστε στους λόγους επανάληψης της διαδικασίας που προβλέπει η εν λόγω διάταξη να περιληφθεί η τελεσίδικη απόφαση που εκδόθηκε ερήμην, με την οποία το δικαστήριο, κατά παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση [Profi Credit Polska I], παρέλειψε να εξετάσει τη σύμβαση που συνδέει τον καταναλωτή με τον δανειστή υπό το πρίσμα των καταχρηστικών συμβατικών ρητρών, περιοριζόμενο μόνο στην εξέταση του τυπικού κύρους του γραμματίου εις διαταγήν;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 29 Κατ' αρχάς, επισημαίνεται ότι, κατόπιν του αιτήματος παροχής πληροφοριών που του απηύθυνε το Δικαστήριο στις 13 Ιουλίου 2022, το αιτούν δικαστήριο διευκρίνισε ότι, στο πλαίσιο του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, αναφέρεται τόσο στις αποφάσεις που μνημονεύονται στο άρθρο 190, παράγραφος 4, του πολωνικού Συντάγματος, με τις οποίες το Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικό Δικαστήριο) έχει κρίνει ως αντίθετη προς το Σύνταγμα ή άλλον υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνα μια διάταξη του εθνικού δικαίου βάσει της οποίας εκδόθηκε τελεσίδικη απόφαση, όσο και στις λεγόμενες «αρνητικές ερμηνευτικές αποφάσεις», με τις οποίες το Συνταγματικό Δικαστήριο έχει κρίνει ως αντίθετη προς το εν λόγω Σύνταγμα ή προς άλλον υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνα ορισμένη ερμηνεία διατάξεως του εθνικού δικαίου στην οποία στηρίχθηκε τελεσίδικη απόφαση.
- 30 Το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι, μολονότι υφίσταται διχογνωμία ως προς την εμβέλεια των εν λόγω αρνητικών ερμηνευτικών αποφάσεων στο πλαίσιο αστικών δικών που περατώνονται με τελεσίδικη δικαστική απόφαση, εντούτοις εκτιμά ότι η έκδοση μιας τέτοιας αποφάσεως συνιστά λόγο επανάληψης της διαδικασίας κατά το πολωνικό δίκαιο. Η Πολωνική Κυβέρνηση αμφισβητεί την ορθότητα της ανωτέρω ερμηνείας.

- 31 Συναφώς, αρκεί, ωστόσο, να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η οποία στηρίζεται σε σαφή διάκριση των αρμοδιοτήτων μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, η διαπίστωση και η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του εθνικού δικαστή, όπως και η ερμηνεία και εφαρμογή του εθνικού δικαίου (αποφάσεις της 14ης Ιουνίου 2012, *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 76, και της 22ας Σεπτεμβρίου 2022, *Servicios prescriptor y medios de pagos EFC*, C-215/21, EU:C:2022:723, σκέψη 26).
- 32 Επομένως, πρέπει να εξετασθεί το υπό κρίση ερώτημα, όπως αυτό διευκρινίστηκε με τα παρασχεθέντα από το αιτούν δικαστήριο στοιχεία τα οποία μνημονεύονται στη σκέψη 29 της παρούσας αποφάσεως.
- 33 Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 4, παράγραφος 3, και το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ καθώς και η αρχή της ισοδυναμίας έχουν την έννοια ότι, σε περίπτωση που έκτακτο ένδικο μέσο το οποίο προβλέπεται από εθνική δικονομική διάταξη παρέχει σε ιδιώτη τη δυνατότητα να ζητήσει την επανάληψη της διαδικασίας που κατέληξε στην έκδοση τελεσίδικης αποφάσεως, επικαλούμενος μεταγενέστερη απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου του οικείου κράτους μέλους με την οποία διαπιστώθηκε ότι δεν συνάδει προς το Σύνταγμα ή προς άλλον υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνα μια διάταξη του εθνικού δικαίου ή ορισμένη ερμηνεία μιας τέτοιας διατάξεως βάσει της οποίας εκδόθηκε η τελεσίδικη απόφαση, επιβάλλουν να είναι δυνατή η άσκηση του ένδικου μέσου αυτού και στην περίπτωση κατά την οποία γίνεται επίκληση προδικαστικής αποφάσεως του Δικαστηρίου περί ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ (στο εξής: προδικαστική απόφαση περί ερμηνείας).
- 34 Όσον αφορά το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, το δεύτερο εδάφιο της διατάξεως αυτής, στο οποίο και μόνον αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο, υποχρεώνει τα κράτη μέλη να καθιερώνουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται ο σεβασμός του δικαιώματος των ιδιωτών σε αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2021, *Randstad Italia*, C-497/20, EU:C:2021:1037, σκέψη 56 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 35 Εντούτοις, ο σεβασμός του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας δεν συνεπάγεται υποχρέωση των κρατών μελών να προβλέπουν έκτακτα ένδικα μέσα τα οποία καθιστούν δυνατή την επανάληψη, κατόπιν της εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως περί ερμηνείας, της διαδικασίας που περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση.
- 36 Πράγματι, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η ερμηνεία μιας κρίσιμης διατάξεως του δικαίου της Ένωσης την οποία δέχθηκε το Δικαστήριο αφότου ένα δικαιοδοτικό όργανο είχε εκδώσει απόφαση με ισχύ δεδικασμένου, το δίκαιο της Ένωσης δεν επιτάσσει να υποχρεούται, κατ' αρχήν, το εν λόγω δικαιοδοτικό όργανο να επανεξετάσει την απόφαση αυτή (αποφάσεις της 10ης Ιουλίου 2014, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, σκέψη 60, καθώς και της 6ης Οκτωβρίου 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, σκέψη 38).
- 37 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί η σημασία που έχει η αρχή του δεδικασμένου τόσο στην ενωσιακή έννομη τάξη όσο και στις εθνικές έννομες τάξεις. Ειδικότερα, προς διασφάλιση τόσο της σταθερότητας του δικαίου και των εννόμων σχέσεων όσο και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, επιβάλλεται να μην μπορεί να τεθεί ζήτημα κύρους των δικαστικών αποφάσεων οι

οποίες έχουν καταστεί αμετάκλητες μετά την εξάντληση των διαθέσιμων ένδικων μέσων ή μετά την εκπνοή των προθεσμιών που τάσσονται για την άσκηση των ως άνω ένδικων μέσων (αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, καθώς και της 17ης Μαΐου 2022, *Ibercaja Banco*, C-600/19, EU:C:2022:394, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 38 Ως εκ τούτου, το δίκαιο της Ένωσης δεν επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια να μην εφαρμόζουν τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες που προσδίδουν ισχύ δεδικασμένου σε ορισμένη απόφαση, ακόμη και αν έτσι θα μπορούσε να αρθεί εσωτερική κατάσταση μη συνάδουσα προς το δίκαιο της Ένωσης (αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, καθώς και της 17ης Μαΐου 2022, *Ibercaja Banco*, C-600/19, EU:C:2022:394, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 39 Επομένως, ελλείψει σχετικής ρυθμίσεως της Ένωσης, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών να ορίσει τους λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής της αρχής του δεδικασμένου, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών, τηρουμένων πάντως των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας (αποφάσεις της 10ης Ιουλίου 2014, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, σκέψη 54, και της 24ης Οκτωβρίου 2018, *XC κ.λπ.*, C-234/17, EU:C:2018:853, σκέψη 21).
- 40 Πράγματι, σύμφωνα με την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, οι δικονομικοί κανόνες σχετικά με μέσα παροχής ένδικης προστασίας τα οποία αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που αφορούν παρόμοια εσωτερικής φύσεως μέσα παροχής ένδικης προστασίας (αρχή της ισοδυναμίας) και δεν πρέπει να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2018, *XC κ.λπ.*, C-234/17, EU:C:2018:853, σκέψη 22 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 41 Η τήρηση των απαιτήσεων που απορρέουν από τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας πρέπει να εξετάζεται λαμβανομένων υπόψη της σημασίας των οικείων κανόνων στην όλη διαδικασία, του τρόπου διεξαγωγής της και των ιδιαιτεροτήτων των κανόνων αυτών ενώπιον των διαφόρων εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων (απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2018, *XC κ.λπ.*, C-234/17, EU:C:2018:853, σκέψη 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 42 Επομένως, αν οι εφαρμοστέοι εσωτερικοί δικονομικοί κανόνες προβλέπουν τη δυνατότητα του εθνικού δικαστηρίου να επανεξετάσει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, απόφαση έχουσα ισχύ δεδικασμένου προκειμένου να δημιουργήσει κατάσταση συμβατή με το εθνικό δίκαιο, η δυνατότητα αυτή πρέπει, σύμφωνα με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, να εφαρμοστεί, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, ώστε να αποκατασταθεί το συμβατό της επίμαχης καταστάσεως με το δίκαιο της Ένωσης (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 43 Όσον αφορά, ειδικότερα, τις απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή της ισοδυναμίας, στην οποία και μόνον αναφέρεται το υπό κρίση προδικαστικό ερώτημα, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει, υπό το πρίσμα των δικονομικών κανόνων του εσωτερικού δικαίου σχετικά με τα μέσα ένδικης προστασίας, αν τηρείται η αρχή αυτή λαμβανομένων υπόψη του

αντικειμένου, της αιτίας και των βασικών στοιχείων των εν λόγω μέσων ένδικης προστασίας (πρβλ. αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, σκέψη 40, και της 17ης Μαΐου 2022, Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, σκέψη 23).

- 44 Στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης, η εξακρίβωση αυτή σημαίνει ότι πρέπει να εξεταστεί κατά πόσον, σε περίπτωση που το εθνικό δίκαιο παρέχει στους ιδιώτες το δικαίωμα να ζητήσουν την επανάληψη της διαδικασίας που περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση στηριζόμενη σε διάταξη του εθνικού δικαίου ή σε ορισμένη ερμηνεία τέτοιας διατάξεως η οποία, με μεταγενέστερη απόφαση του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου), κρίθηκε ότι δεν συνάδει προς το πολωνικό Σύνταγμα ή προς άλλον υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνα δικαίου, επιβάλλεται να αναγνωριστεί ισοδύναμο δικαίωμα στους ιδιώτες, στην περίπτωση κατά την οποία από προδικαστική απόφαση περί ερμηνείας που εξέδωσε το Δικαστήριο μετά την έκδοση μιας τέτοιας τελεσίδικης αποφάσεως προκύπτει ότι η τελεσίδικη απόφαση στηρίχθηκε σε διάταξη του εθνικού δικαίου ή σε ερμηνεία μιας τέτοιας διατάξεως η οποία δεν συμβιβάζεται με το δίκαιο της Ένωσης. Όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 54 των προτάσεών του, η εν λόγω εξακρίβωση καταλήγει, εν τέλει, στο να προσδιοριστεί κατά πόσον μια τέτοια απόφαση του ως άνω Συνταγματικού Δικαστηρίου και μια τέτοια απόφαση του Δικαστηρίου είναι ισοδύναμες.
- 45 Συναφώς, και υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, φαίνεται ότι, υπό το πρίσμα του άρθρου 188, σημείο 1, και του άρθρου 190, παράγραφος 4, του πολωνικού Συντάγματος, καθώς και των στοιχείων που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, αντικείμενο του ενδίκου βοηθήματος ενώπιον του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου) είναι η έκδοση αποφάσεως από το δικαστήριο αυτό σχετικά με το κύρος διατάξεως του εθνικού δικαίου ή ορισμένης ερμηνείας της διατάξεως αυτής. Η αιτία για την άσκηση του ως άνω ενδίκου βοηθήματος έγκειται στο ότι η διάταξη αυτή ή η ερμηνεία αυτή φέρεται να μη συνάδει προς το Σύνταγμα ή προς άλλους υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνες.
- 46 Εξάλλου, ουσιώδες στοιχείο της εν λόγω διαδικασίας φαίνεται να αποτελούν τα αποτελέσματα της αποφάσεως που κάνει δεκτό ένα τέτοιο ένδικο βοήθημα, με την οποία το Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικό Δικαστήριο) διαπιστώνει ότι η οικεία διάταξη του εθνικού δικαίου δεν συνάδει προς το πολωνικό Σύνταγμα ή προς άλλον υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνα δικαίου. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην απόφαση περί παραπομπής, μια τέτοια απόφαση του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου) έχει ως αποτέλεσμα ότι η επίμαχη διάταξη στερείται δεσμευτικής ισχύος. Δεδομένου ότι το άρθρο 190, παράγραφος 1, του πολωνικού Συντάγματος ορίζει ότι οι αποφάσεις του εν λόγω δικαστηρίου είναι δεσμευτικές erga omnes και αμετάκλητες, η απόφαση αυτή φαίνεται να έχει ως συνέπεια την εξαφάνιση της εν λόγω διατάξεως από την εθνική έννομη τάξη.
- 47 Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει επίσης ότι το δικαίωμα κάθε ιδιώτη, σύμφωνα με το άρθρο 190, παράγραφος 4, του πολωνικού Συντάγματος και το άρθρο 401¹ του κώδικα πολιτικής δικονομίας, να προσβάλει τελεσίδικη δικαστική απόφαση, στηριζόμενη σε διάταξη του εθνικού δικαίου της οποίας η αντίθεση προς το πολωνικό Σύνταγμα ή προς άλλον υπέρτερο κανόνα διαπιστώθηκε μεταγενέστερα με απόφαση του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου), συνιστά απόρροια της απώλειας της δεσμευτικής ισχύος της εν λόγω διατάξεως, δεδομένου ότι, όπως αποδεικνύεται, η ως άνω τελεσίδικη απόφαση στερείται νομικής βάσεως λόγω της αποφάσεως του Συνταγματικού Δικαστηρίου.

- 48 Υπό την επιφύλαξη της εξακριβώσεως στην οποία οφείλει να προβεί συναφώς το αιτούν δικαστήριο και λαμβανομένου υπόψη ότι το δικαστήριο αυτό εξομοιώνει τις αρνητικές ερμηνευτικές αποφάσεις με τις αποφάσεις με τις οποίες διάταξη του εθνικού δικαίου κρίνεται μη συνάδουσα προς το πολωνικό Σύνταγμα ή προς άλλον κανόνα υπέρτερης τυπικής ισχύος, φαίνεται ότι, σε περίπτωση που επίμαχη ενώπιον του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου) είναι ορισμένη ερμηνεία μιας τέτοιας διατάξεως, η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου με την οποία η ερμηνεία αυτή κρίνεται αντίθετη προς το Σύνταγμα ή προς άλλον κανόνα υπέρτερης τυπικής ισχύος έχει ως αποτέλεσμα, κατ' αναλογία, ότι η εν λόγω ερμηνεία δεν είναι ικανή να αποτελέσει το θεμέλιο δικαστικής αποφάσεως.
- 49 Επομένως, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 78 και 88 των προτάσεών του, οι αποφάσεις του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου) που μνημονεύονται στις σκέψεις 46 έως 48 της παρούσας αποφάσεως περιέχουν διαπίστωση περί αντίθεσης της επίμαχης διατάξεως του εθνικού δικαίου ή ορισμένης ερμηνείας της εν λόγω διατάξεως προς το πολωνικό Σύνταγμα ή προς άλλον υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνα δικαίου. Η διαπίστωση αυτή δεν απαιτεί την έκδοση μεταγενέστερης δικαστικής αποφάσεως, έχει δε ως αποτέλεσμα η εν λόγω διάταξη ή η εν λόγω ερμηνεία να στερείται της δεσμευτικής ισχύος της και να εξαφανίζεται από την εθνική έννομη τάξη, με άμεση συνέπεια η εκδοθείσα δυνάμει της εν λόγω διατάξεως ή της εν λόγω ερμηνείας τελεσίδικη δικαστική απόφαση να στερείται της νομικής βάσεώς της.
- 50 Από την άποψη αυτή, ωστόσο, οι προδικαστικές αποφάσεις περί ερμηνείας διαφέρουν από τις σχετικές αποφάσεις του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου). Πράγματι, δεν αμφισβητείται ότι, μολονότι ο ρόλος του Δικαστηρίου είναι να παρέχει δεσμευτική ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, οι συνέπειες που απορρέουν από την ερμηνεία αυτή για τη συγκεκριμένη υπόθεση εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων.
- 51 Συναφώς υπενθυμίζεται ότι η διαδικασία προδικαστικής παραπομπής του άρθρου 267 ΣΛΕΕ καθιερώνει διάλογο σε επίπεδο δικαιοδοτικών οργάνων μεταξύ του Δικαστηρίου και των δικαστηρίων των κρατών μελών ο οποίος αποσκοπεί στη διασφάλιση της ενότητας της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης, καθιστώντας κατά τον τρόπο αυτό δυνατή τη διασφάλιση της συνοχής του, της πλήρους αποτελεσματικότητάς του και της αυτονομίας του καθώς και, εν τέλει, του ιδιάζοντος χαρακτήρα του δικαίου που θεσπίζουν οι Συνθήκες (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021, Consorzio Italian Management και Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 52 Το σύστημα που θεσπίζεται από την ως άνω διάταξη καθιερώνει, ως εκ τούτου, άμεση συνεργασία μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, στο πλαίσιο της οποίας τα δεύτερα συμπράττουν ουσιαστικώς στην προσήκουσα εφαρμογή και στην ομοιόμορφη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, καθώς και στην προστασία των δικαιωμάτων που το δίκαιο αυτό παρέχει στους ιδιώτες (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021, Consorzio Italian Management και Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 53 Στο πλαίσιο της συνεργασίας αυτής, το Δικαστήριο παρέχει στα εθνικά δικαστήρια, υπό την ιδιότητά τους ως δικαστηρίων επιφορτισμένων με την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου αυτού που τους είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς επί της οποίας καλούνται να αποφανθούν (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021, Consorzio Italian Management και Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 54 Εξάλλου, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 31 της παρούσας αποφάσεως, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η οποία στηρίζεται σε σαφή διάκριση των αρμοδιοτήτων μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, η ερμηνεία και εφαρμογή του εθνικού δικαίου εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του εθνικού δικαστή. Κατά συνέπεια, η εφαρμογή, στην εκκρεμή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου υπόθεση, της ερμηνείας στην οποία προέβη το Δικαστήριο απαντώντας σε αίτηση προδικαστικής αποφάσεως την οποία του είχε προηγουμένως υποβάλει το αιτούν δικαστήριο στο πλαίσιο της υποθέσεως αυτής εμπίπτει στην αρμοδιότητα του αιτούντος δικαστηρίου (πρβλ. απόφαση της 7ης Ιουλίου 2022, F. Hoffmann-La Roche κ.λπ., C-261/21, EU:C:2022:534, σκέψη 55).
- 55 Επομένως, στο πλαίσιο της προδικαστικής διαδικασίας, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να αποφανθεί επί της συμβατότητας εθνικής διατάξεως με το δίκαιο της Ένωσης. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να προβεί στην εκτίμηση αυτή, υπό το πρίσμα των ερμηνευτικών στοιχείων που παρέχει το Δικαστήριο (πρβλ. απόφαση της 20ής Απριλίου 2021, Repubblica, C-896/19, EU:C:2021:311, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 56 Κατά συνέπεια, εν αντιθέσει προς τις οικείες αποφάσεις του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου), με τις οποίες το δικαστήριο αυτό διαπιστώνει ότι διάταξη του εθνικού δικαίου ή ορισμένη ερμηνεία μιας τέτοιας διατάξεως δεν συνάδει προς το πολωνικό Σύνταγμα ή προς άλλον υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνα, σκοπός των προδικαστικών αποφάσεων περί ερμηνείας που εκδίδει το Δικαστήριο είναι η παροχή στο εθνικό δικαστήριο των στοιχείων ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης τα οποία του είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της οποίας επιλαμβάνεται. Όσον αφορά το τυχόν ασυμβίβαστο προς το δίκαιο της Ένωσης διατάξεως του εθνικού δικαίου ή συγκεκριμένης ερμηνείας μιας τέτοιας διατάξεως, η οποία είναι επίμαχη ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, καθώς και τις συνέπειες αυτού του τυχόν ασυμβίβαστου, οι εκτιμήσεις και οι διαπιστώσεις που πρέπει να πραγματοποιηθούν συναφώς υπό το πρίσμα της προδικαστικής αποφάσεως περί ερμηνείας εμπίπτουν εν τέλει στην αρμοδιότητα του εθνικού δικαστηρίου, λαμβανομένης υπόψη της διάκρισης των αρμοδιοτήτων που χαρακτηρίζει τη διαδικασία με την οποία το Δικαστήριο αποφαινεται επί της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.
- 57 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι οι εν λόγω εκτιμήσεις και διαπιστώσεις μπορεί να εξαρτώνται όχι μόνον από το κατά πόσον η επίμαχη διάταξη του δικαίου της Ένωσης έχει άμεσο αποτέλεσμα, δεδομένου ότι, στο πλαίσιο διαφοράς που εμπίπτει στο δίκαιο της Ένωσης, μπορεί να προβληθεί μόνον αυτή καθεαυτήν μια έχουσα άμεσο αποτέλεσμα διάταξη του δικαίου της Ένωσης, προκειμένου να μείνει ανεφάρμοστη, δυνάμει της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, μια αντιβαίνουσα προς αυτήν διάταξη του εθνικού δικαίου (πρβλ. απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, Porławski, C-573/17, EU:C:2019:530, σκέψεις 61 και 62), αλλά και από το κατά πόσον είναι δυνατή η ερμηνεία του επίμαχου εθνικού κανόνα συμφώνως προς το δίκαιο της Ένωσης. Πράγματι, δυνάμει της αρχής της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν, κατά το μέτρο του δυνατού, να ερμηνεύουν το εσωτερικό δίκαιο σύμφωνα με τις απαιτήσεις του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, Porławski, C-573/17, EU:C:2019:530, σκέψη 55).
- 58 Επομένως, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, το περιεχόμενο αποφάσεως του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου), με την οποία διαπιστώνεται ότι δεν συνάδει προς το πολωνικό Σύνταγμα ή προς άλλον υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνα διάταξη του εθνικού δικαίου ή ορισμένη ερμηνεία μιας τέτοιας διατάξεως, φαίνεται να διαφέρει από το περιεχόμενο προδικαστικής αποφάσεως περί ερμηνείας, δεδομένου ότι, στο πλαίσιο μιας τέτοιας αποφάσεως, το Δικαστήριο, ερμηνεύοντας το

δίκαιο της Ένωσης, δεν αποφαίνεται ευθέως επί του τυχόν ασυμβίβαστου διατάξεως του εθνικού δικαίου ή της ερμηνείας τέτοιας διατάξεως προς το δίκαιο της Ένωσης, διότι το ζήτημα αυτό πρέπει να επιλυθεί εν τέλει από το αιτούν δικαστήριο.

- 59 Κατά συνέπεια, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 3, και το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ καθώς και η αρχή της ισοδυναμίας έχουν την έννοια ότι, σε περίπτωση που έκτακτο ένδικο μέσο το οποίο προβλέπεται από εθνική δικονομική διάταξη παρέχει σε ιδιώτη τη δυνατότητα να ζητήσει την επανάληψη της διαδικασίας που κατέληξε στην έκδοση τελεσίδικης αποφάσεως, επικαλούμενος μεταγενέστερη απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου του οικείου κράτους μέλους με την οποία διαπιστώθηκε ότι δεν συνάδει προς το Σύνταγμα ή προς άλλον υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνα μια διάταξη του εθνικού δικαίου ή ορισμένη ερμηνεία μιας τέτοιας διατάξεως βάσει της οποίας εκδόθηκε η τελεσίδικη απόφαση, δεν επιβάλλουν να είναι δυνατή η άσκηση του ένδικου μέσου αυτού και στην περίπτωση κατά την οποία γίνεται επίκληση προδικαστικής αποφάσεως περί ερμηνείας, υπό την προϋπόθεση ότι οι συγκεκριμένες συνέπειες μιας τέτοιας αποφάσεως του Συνταγματικού Δικαστηρίου όσον αφορά τη διάταξη του εθνικού δικαίου ή την ερμηνεία μιας τέτοιας διατάξεως, στην οποία στηρίζεται η εν λόγω τελεσίδικη απόφαση, απορρέουν άμεσα από την απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

- 60 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η αρχή της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου έχει την έννοια ότι διάταξη του εθνικού δικαίου που καθιερώνει έκτακτο ένδικο μέσο, το οποίο παρέχει σε διάδικο τη δυνατότητα να ζητήσει την επανάληψη της διαδικασίας που περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση σε περίπτωση που αυτός στερήθηκε, κατά παράβαση του νόμου, τη δυνατότητα να διενεργήσει ορισμένη διαδικαστική πράξη, πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικώς ώστε να περιλαμβάνει στο πεδίο εφαρμογής της την περίπτωση στην οποία το δικαστήριο που δέχθηκε, με τελεσίδικη απόφαση εκδοθείσα ερήμην, αγωγή επαγγελματία στηριζόμενη σε σύμβαση συναφθείσα με καταναλωτή παρέλειψε να εξετάσει αυτεπαγγέλτως την εν λόγω σύμβαση υπό το πρίσμα της ενδεχόμενης υπάρξεως καταχρηστικών ρητρών, κατά παράβαση των υποχρεώσεων που υπείχε από την οδηγία 93/13.
- 61 Υπενθυμίζεται ότι η αρχή της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου είναι εγγενής στο σύστημα των Συνθηκών, δεδομένου ότι παρέχει στα εθνικά δικαστήρια τη δυνατότητα να διασφαλίζουν, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης οσάκις αποφαίνονται επί των διαφορών των οποίων έχουν επιληφθεί (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2021, Whiteland Import Export, C-308/19, EU:C:2021:47, σκέψη 61 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 62 Δυνάμει της αρχής αυτής, εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια, λαμβάνοντας υπόψη όλους τους κανόνες του εθνικού δικαίου και κατ' εφαρμογή των μεθόδων ερμηνείας που το δίκαιο αυτό αναγνωρίζει, να κρίνουν αν και σε ποιον βαθμό μια διάταξη του εθνικού δικαίου μπορεί να ερμηνευθεί σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 17ης Απριλίου 2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, σκέψη 71 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 63 Η εν λόγω αρχή έχει κάποια όρια. Συγκεκριμένα, η υποχρέωση του εθνικού δικαστηρίου να ανατρέχει στο περιεχόμενο του δικαίου της Ένωσης όταν ερμηνεύει και εφαρμόζει τους σχετικούς κανόνες του εθνικού δικαίου οριοθετείται από τις γενικές αρχές του δικαίου και δεν μπορεί να

αποτελέσει έρεισμα για *contra legem* ερμηνεία του εθνικού δικαίου (απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2022, Thelen Technopark Berlin, C-261/20, EU:C:2022:33, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 64 Λαμβανομένου υπόψη ότι η ερμηνεία του εθνικού δικαίου εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων, σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 31 της παρούσας αποφάσεως, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει αν η ερμηνεία που προτίθεται να δώσει στο άρθρο 401, σημείο 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας είναι δυνατή, λαμβανομένων υπόψη των ορίων που μνημονεύθηκαν στην προηγούμενη σκέψη. Τούτου λεχθέντος, απόκειται στο Δικαστήριο να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο ορισμένες χρήσιμες ενδείξεις υπό το πρίσμα των στοιχείων που περιλαμβάνονται στην απόφαση περί παραπομπής.
- 65 Όσον αφορά την εθνική νομολογία την οποία μνημονεύει το αιτούν δικαστήριο σχετικά με τον λόγο επανάληψης της οικείας διαδικασίας και σύμφωνα με την οποία το γεγονός ότι ένας διάδικος στερήθηκε τη δυνατότητα να διενεργήσει ορισμένη διαδικαστική πράξη κατά παράβαση του νόμου, κατά την έννοια του άρθρου 401, σημείο 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, αφορά μόνον τις παραβάσεις των δικονομικών κανόνων, επισημαίνεται ότι η απαίτηση σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την υποχρέωση των εθνικών δικαστηρίων να τροποποιούν, εφόσον παρίσταται ανάγκη, την πάγια νομολογία τους αν αυτή στηρίζεται σε ερμηνεία του εθνικού δικαίου η οποία δεν συμβιβάζεται με τους σκοπούς της οδηγίας. Ως εκ τούτου, δεν θα ήταν ορθή η κρίση εθνικού δικαστηρίου ότι αδυνατεί να ερμηνεύσει διάταξη του εθνικού δικαίου σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης για τον λόγο και μόνον ότι η διάταξη αυτή έχει ερμηνευθεί παγίως κατά τρόπο μη συνάδοντα προς το δίκαιο αυτό (απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Bauer και Willmeroth, C-569/16 και C-570/16, EU:C:2018:871, σκέψη 68 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 66 Εν πάση περιπτώσει, υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία, η υποχρέωση αυτεπάγγελτης εξετάσεως του καταχρηστικού χαρακτήρα ορισμένων ρητρών σε σύμβαση συναφθείσα με καταναλωτή συνιστά δικονομικό κανόνα που δεσμεύει τα δικαιοδοτικά όργανα (πρβλ. απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2019, Profi Credit Polska, C-419/18 και C-483/18, EU:C:2019:930, σκέψη 74 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 67 Επιπλέον, από τα στοιχεία που περιέχονται στην απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι οι εκτιμήσεις του αιτούντος δικαστηρίου στις οποίες στηρίζεται το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα δεν αφορούν μόνον το γεγονός ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο εξέδωσε την ερήμην απόφαση αποκλειστικώς βάσει του γραμματίου εις διαταγήν που είχε εκδώσει η FY και της κοινοποίησης από την Profi Credit Polska της καταγγελίας της συναφθείσας με την FY συμβάσεως δανείου, χωρίς να εξετάσει τον τυχόν καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών της εν λόγω συμβάσεως, αλλά και τους δικονομικούς κανόνες που διέπουν την άσκηση του δικαιώματος ανακοπής κατά της ερήμην αυτής αποφάσεως.
- 68 Συναφώς, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η διαδικασία ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου πρέπει να εξετασθεί στο σύνολό της, λαμβανομένου επίσης υπόψη του δικαιώματος της FY να ασκήσει ανακοπή κατά της εν λόγω αποφάσεως (πρβλ. απόφαση Profi Credit Polska I, σκέψη 54).
- 69 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, παρατηρείται ότι οι δικονομικοί κανόνες που διέπουν την άσκηση της ανακοπής που μπορούσε να ασκηθεί κατά της ερήμην αποφάσεως, όπως περιγράφονται από το αιτούν δικαστήριο, ήτοι η τήρηση προθεσμίας δύο εβδομάδων για την άσκηση ανακοπής, η

υποχρέωση άμεσης διατυπώσεως όλων των ενστάσεων και των ισχυρισμών, η υποχρέωση καταβολής εξόδων που αντιστοιχούν στο ήμισυ των εξόδων μιας αγωγής και η έλλειψη ανασταλτικού αποτελέσματος της ανακοπής, παρουσιάζουν έντονες ομοιότητες με τους δικονομικούς κανόνες τους οποίους εξέτασε το Δικαστήριο με τις σκέψεις 64 έως 68 της αποφάσεως Profi Credit Polska I και τους οποίους έκρινε, με τη σκέψη 70 της αποφάσεως αυτής, ικανούς να προκαλέσουν μη αμελητέο κίνδυνο να μην ασκήσουν οι ενδιαφερόμενοι καταναλωτές ανακοπή.

- 70 Κατά συνέπεια, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν οι επίμαχοι στην υπόθεση της κύριας δίκης κανόνες, εφόσον δεν διασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων που ο καταναλωτής αντλεί από την οδηγία 93/13, μπορούν να θεωρηθούν ότι δημιουργούν μια κατάσταση στην οποία ένας διάδικος στερείται, κατά παράβαση του νόμου, τη δυνατότητα να διενεργήσει ορισμένη διαδικαστική πράξη, κατά την έννοια του άρθρου 401, σημείο 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας.
- 71 Τούτου λεχθέντος, παρατηρείται ότι η αναγνώριση, κατ' εφαρμογήν της αρχής της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου, του δικαιώματος σε επανάληψη διαδικασίας περατωθείσας με τελεσίδικη απόφαση δεν μπορεί, *a priori*, να θεωρηθεί ως το μόνο μέσο το οποίο μπορεί, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, να διασφαλίσει στον καταναλωτή την προστασία που επιδιώκει η οδηγία 93/13.
- 72 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, λαμβανομένης υπόψη της ασθενέστερης θέσεως στην οποία βρίσκεται ο καταναλωτής έναντι του επαγγελματία, το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας προβλέπει ότι οι καταχρηστικές ρήτρες δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές. Πρόκειται για διάταξη αναγκαστικού δικαίου η οποία έχει ως σκοπό να αντικαταστήσει την τυπική ισορροπία που εισάγει η σύμβαση μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων με μια ουσιαστική ισορροπία, ικανή να αποκαταστήσει τη μεταξύ τους ισότητα (απόφαση της 17ης Μαΐου 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Η διάταξη αυτή πρέπει να νοηθεί ως ισοδύναμη προς τους εθνικούς κανόνες που αποτελούν, στο πλαίσιο της εσωτερικής έννομης τάξεως, κανόνες δημοσίας τάξεως (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Gutiérrez Naranjo κ.λπ., C-154/15, C-307/15 και C-308/15, EU:C:2016:980, σκέψη 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 73 Εξάλλου, δεδομένης της φύσης και της σπουδαιότητας του δημοσίου συμφέροντος το οποίο συνίσταται στην προστασία των καταναλωτών, η οδηγία 93/13 επιβάλλει στα κράτη μέλη, όπως προκύπτει από το άρθρο της 7, παράγραφος 1, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με την εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη της, την υποχρέωση να προβλέπουν κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα «προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές» (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Gutiérrez Naranjo κ.λπ., C-154/15, C-307/15 και C-308/15, EU:C:2016:980, σκέψη 56 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 74 Συναφώς, το δίκαιο της Ένωσης δεν εναρμονίζει τις διαδικασίες εξέτασης του φερόμενου ως καταχρηστικού χαρακτήρα μιας συμβατικής ρήτρας και, κατά συνέπεια, οι διαδικασίες αυτές εμπίπτουν στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας τους, υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι συνάδουν με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας (πρβλ. απόφαση Profi Credit Polska I, σκέψη 57 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 75 Εν προκειμένω, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο δεν προκύπτει ότι η αρχή της ισοδυναμίας θα μπορούσε να επιβάλει την εφαρμογή του άρθρου 401, σημείο 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης. Πράγματι, από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή σε περίπτωση παράλειψης αυτεπάγγελτης εξέτασης λόγου ο οποίος στηρίζεται σε κανόνα δημοσίας τάξεως του εθνικού δικαίου, με τον οποίο κανόνα πρέπει να θεωρηθεί ισοδύναμο το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 72 της παρούσας αποφάσεως.
- 76 Όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, υπογραμμίζεται ότι η υποχρέωση των κρατών μελών να διασφαλίσουν την αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων που οι ιδιώτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης ενέχει, μεταξύ άλλων για τα δικαιώματα που απορρέουν από την οδηγία 93/13, απαίτηση περί αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, η οποία κατοχυρώνεται επίσης στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ισχύουσα ιδίως όσον αφορά τις δικονομικές προϋποθέσεις των ένδικων βοηθημάτων που στηρίζονται σε τέτοια δικαιώματα (απόφαση της 22ας Απριλίου 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, σκέψη 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 77 Συναφώς, σε περίπτωση που, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο καταλήξει στη διαπίστωση, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των στοιχείων που εκτίθενται στις σκέψεις 67 έως 69 της παρούσας αποφάσεως, ότι οι δικονομικοί κανόνες που διέπουν την άσκηση του δικαιώματος ανακοπής κατά ερήμην αποφάσεως δεν διασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων που αντλούν οι καταναλωτές από την οδηγία 93/13, τούτο θα σημαίνει ότι η διαδικασία αυτή δεν είναι σύμφωνη με το δικαίωμα των καταναλωτών σε αποτελεσματική προσφυγή.
- 78 Κατά συνέπεια, σε περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης περίπτωση δεν μπορεί να εμπίπτει στον προβλεπόμενο στο άρθρο 401, σημείο 2, του κώδικα πολιτικής δικονομίας λόγο επανάληψης της διαδικασίας ο οποίος αφορά τη στέρηση από διάδικο, κατά παράβαση του νόμου, της δυνατότητας να διενεργήσει ορισμένη διαδικαστική πράξη, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι ένας καταναλωτής όπως η FΥ πρέπει να έχει στη διάθεσή του άλλο ένδικο μέσο, προκειμένου να διασφαλιστεί πράγματι υπέρ του η προστασία την οποία επιδιώκει η οδηγία 93/13. Το δεδικασμένο της ερήμην αποφάσεως, η οποία εκδόθηκε χωρίς να έχει εξεταστεί ο τυχόν καταχρηστικός χαρακτήρας των ρητρών της επίμαχης συμβάσεως, δεν δύναται να αποτελέσει εμπόδιο προς τούτο.
- 79 Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων που κατοχυρώνει η εν λόγω οδηγία πρέπει να μπορεί να διασφαλίζεται, ενδεχομένως, και στο πλαίσιο διαδικασίας εκτέλεσης ή ακόμη και μετά την περάτωση της διαδικασίας αυτής.
- 80 Πράγματι, αφενός, όταν ένας επαγγελματίας έχει αποκτήσει εκτελεστό τίτλο κατά καταναλωτή βάσει συμβάσεως συναφθείσας με τον τελευταίο χωρίς να έχει εξεταστεί ο τυχόν καταχρηστικός χαρακτήρας του συνόλου ή μέρους των ρητρών της εν λόγω συμβάσεως, η αρχή της αποτελεσματικότητας συνεπάγεται ότι το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της εκτέλεσης του εν λόγω εκτελεστού τίτλου πρέπει να έχει τη δυνατότητα να προβεί, ενδεχομένως αυτεπαγγέλτως, στην εξέταση αυτή (πρβλ. απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 2016, Finanzmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, σκέψη 55).
- 81 Είναι άνευ σημασίας το αν η παράλειψη προηγούμενης εξέτασης των ρητρών αυτών οφείλεται, όπως στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση που μνημονεύεται στη σκέψη 80 της παρούσας αποφάσεως, στην έλλειψη αρμοδιότητας της αρχής που εξέδωσε τον εκτελεστό τίτλο

να προβεί στην εν λόγω εξέταση ή, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, στην παράλειψη τέτοιας εξέτασης από το δικαστήριο που εξέδωσε την προσωρινά εκτελεστή ερήμην απόφαση, σε συνδυασμό με τον ενδεχομένως υπερβολικά περιοριστικό χαρακτήρα των προϋποθέσεων άσκησης του δικαιώματος ανακοπής κατά της αποφάσεως αυτής. Πράγματι, όταν δεν ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών της οικείας συμβάσεως, δεν μπορεί να διασφαλιστεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων που παρέχει η οδηγία 93/13 (απόφαση Profi Credit Polska I, σκέψη 62).

- 82 Πρέπει, ωστόσο, να υπογραμμιστεί ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, η πλήρης αποτελεσματικότητα της προστασίας του καταναλωτή την οποία επιδιώκει η οδηγία 93/13 επιβάλλει, περαιτέρω, την αναστολή της διαδικασίας εκτέλεσης, κατά περίπτωση βάσει κανόνων οι οποίοι να μην αποθαρρύνουν τον καταναλωτή από το να ασκήσει ένδικο μέσο και να εμμένει στην εκδίκασή του, έως ότου το αρμόδιο δικαστήριο εξετάσει τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών της οικείας συμβάσεως (πρβλ. αποφάσεις της 17ης Ιουλίου 2014, Sánchez Morcillo και Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 17ης Μαΐου 2022, Impuls Leasing România, C-725/19, EU:C:2022:396, σκέψη 60).
- 83 Αφετέρου, σε περίπτωση που η διαδικασία εκτέλεσης έχει περατωθεί, ο καταναλωτής πρέπει να είναι σε θέση, συμφώνως προς το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, να επικαλεστεί στο πλαίσιο μεταγενέστερης αυτοτελούς διαδικασίας την καταχρηστικότητα των ρητρών της συμβάσεως, προκειμένου να έχει τη δυνατότητα να ασκήσει αποτελεσματικά και πλήρως τα δικαιώματά τα οποία αντλεί από την ως άνω οδηγία, ούτως ώστε να επιτύχει την αποκατάσταση της οικονομικής ζημίας που προκλήθηκε από την εφαρμογή των εν λόγω ρητρών (πρβλ. απόφαση της 17ης Μαΐου 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, σκέψη 58).
- 84 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η αρχή της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου έχει την έννοια ότι απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει αν διάταξη του εθνικού δικαίου που καθιερώνει έκτακτο ένδικο μέσο, το οποίο παρέχει σε διάδικο τη δυνατότητα να ζητήσει την επανάληψη της διαδικασίας που περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση σε περίπτωση που αυτός στερήθηκε, κατά παράβαση του νόμου, τη δυνατότητα να διενεργήσει ορισμένη διαδικαστική πράξη, πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικώς ώστε να περιλαμβάνει στο πεδίο εφαρμογής της την περίπτωση στην οποία το δικαστήριο που δέχθηκε, με τελεσίδικη απόφαση εκδοθείσα ερήμην, αγωγή επαγγελματία στηριζόμενη σε σύμβαση συναφθείσα με καταναλωτή παρέλειψε να εξετάσει αυτεπαγγέλτως την εν λόγω σύμβαση υπό το πρίσμα της ενδεχόμενης υπάρξεως καταχρηστικών ρητρών, κατά παράβαση των υποχρεώσεων που υπείχε από την οδηγία 93/13, και στην οποία οι δικονομικοί κανόνες για την άσκηση από τον καταναλωτή του δικαιώματος ανακοπής κατά της ερήμην αποφάσεως είναι ικανοί να προκαλέσουν τον μη αμελητέο κίνδυνο να μην ασκήσει ο καταναλωτής το εν λόγω δικαίωμα και, ως εκ τούτου, δεν καθιστούν δυνατό να διασφαλιστεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων που ο καταναλωτής αντλεί από την εν λόγω οδηγία. Σε περίπτωση που μια τέτοια διασταλτική ερμηνεία δεν είναι δυνατή λόγω των ορίων που συνίστανται στις γενικές αρχές του δικαίου και στο ότι δεν μπορεί να δοθεί *contra legem* ερμηνεία, η αρχή της αποτελεσματικότητας επιβάλλει να διασφαλίζεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων αυτών στο πλαίσιο διαδικασίας εκτέλεσης της εν λόγω ερήμην αποφάσεως ή άλλης μεταγενέστερης διαδικασίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 85 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

1) Το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ και η αρχή της ισοδυναμίας

έχουν την έννοια ότι:

σε περίπτωση που έκτακτο ένδικο μέσο το οποίο προβλέπεται από εθνική δικονομική διάταξη παρέχει σε ιδιώτη τη δυνατότητα να ζητήσει την επανάληψη της διαδικασίας που κατέληξε στην έκδοση τελεσίδικης αποφάσεως, επικαλούμενος μεταγενέστερη απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου του οικείου κράτους μέλους με την οποία διαπιστώθηκε ότι δεν συνάδει προς το Σύνταγμα ή προς άλλον υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνα μια διάταξη του εθνικού δικαίου ή ορισμένη ερμηνεία μιας τέτοιας διατάξεως βάσει της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω τελεσίδικη απόφαση, δεν επιβάλλουν να είναι δυνατή η άσκηση του ένδικου μέσου αυτού και στην περίπτωση κατά την οποία γίνεται επίκληση προδικαστικής αποφάσεως του Δικαστηρίου, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, περί ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης, υπό την προϋπόθεση ότι οι συγκεκριμένες συνέπειες μιας τέτοιας αποφάσεως του Συνταγματικού Δικαστηρίου όσον αφορά τη διάταξη του εθνικού δικαίου ή την ερμηνεία μιας τέτοιας διατάξεως, στην οποία στηρίζεται η εν λόγω τελεσίδικη απόφαση, απορρέουν άμεσα από την απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου.

2) Η αρχή της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου

έχει την έννοια ότι:

απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει αν διάταξη του εθνικού δικαίου που καθιερώνει έκτακτο ένδικο μέσο, το οποίο παρέχει σε διάδικο τη δυνατότητα να ζητήσει την επανάληψη της διαδικασίας που περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση σε περίπτωση που αυτός στερήθηκε, κατά παράβαση του νόμου, τη δυνατότητα να διενεργήσει ορισμένη διαδικαστική πράξη, πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικώς ώστε να περιλαμβάνει στο πεδίο εφαρμογής της την περίπτωση στην οποία το δικαστήριο που δέχθηκε, με τελεσίδικη απόφαση εκδοθείσα ερήμην, αγωγή επαγγελματία στηριζόμενη σε σύμβαση συναφθείσα με καταναλωτή παρέλειψε να εξετάσει αυτεπαγγέλτως την εν λόγω σύμβαση υπό το πρίσμα της ενδεχόμενης υπάρξεως καταχρηστικών ρητρών, κατά παράβαση των υποχρεώσεων που υπείχε από την οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, και στην οποία οι δικονομικοί κανόνες για την άσκηση από τον καταναλωτή του δικαιώματος ανακοπής κατά της ερήμην αποφάσεως είναι ικανοί να προκαλέσουν τον μη αμελητέο κίνδυνο να μην ασκήσει ο καταναλωτής το εν λόγω δικαίωμα και, ως εκ τούτου, δεν καθιστούν δυνατό να διασφαλιστεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων που ο καταναλωτής αντλεί από την εν λόγω οδηγία. Σε περίπτωση που μια τέτοια διασταλτική ερμηνεία δεν είναι δυνατή λόγω των ορίων που συνίστανται στις γενικές αρχές του δικαίου και στο ότι δεν

μπορεί να δοθεί *contra legem* ερμηνεία, η αρχή της αποτελεσματικότητας επιβάλλει να διασφαλίζεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων αυτών στο πλαίσιο διαδικασίας εκτέλεσης της εν λόγω ερήμην αποφάσεως ή άλλης μεταγενέστερης διαδικασίας.

(υπογραφές)